

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 50. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771562509120/facsimile.pdf> (tilgået 10. maj 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

III.

Som nævnt udgør Bibelsteder og Citater fra Kirkefædrene en stor Del af Fortalen. Man maatte nu vente, at Bibelcitaternes Text i Fortalen stemte nøje overens med de tilsvarende Textsteder i selve Biblen. Dette er dog aldeles ikke Tilfældet. Et Par Samstillinger fra det gamle og ny Testamente vil vise Forskellen.

Ps. 119. 130:

<i>Fortalen til Biblen 1550</i> <i>nf. S. 59, L. 36</i>	<i>Texten i Biblen 1550</i> <i>Bl. CLVII*</i>
Din talis forklaring opluser oc giff- ver de vage forstand/	Naar dit Ord obenbaris/ da glæder det/ oc gør de enfoldige kloge.

Rom. 10. 17:

<i>Fortalen nf. S. 58, L. 24—25</i>	<i>Biblen Bl. LXIX*</i>
Troen er af hørelsen/ oc hørelsen er ved Guds ord.	Saa kommer Troen aff predicken/ Oc predicken formedelst Guds ord.

Dette er ikke særligt grelle Exempler, men betegner det gennemgaaende Forhold mellem Biblens Fortale og dens Text. Hvorledes kan en Uoverensstemmelse paa et saa væsentligt Punkt som Skriftsted-Citering da forklares? Svaret vil fremgaa af følgende Citater:

Ps. 119. 130:

<i>Grundlaget for Fortalen</i>	<i>Grundlaget for Bibeltexten</i>
Declaratio sermonum tuorum illumina, et intellectum dat parvulis.	Wenn dein Wort offenbar wird/ so er- frewet es / Vnd machet klug die Ein- feltigen.

Rom. 10. 17:

Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.	So kompt der glaube aus der predigt/ Das predigen aber durch das wort Gottes.
--	--

Som det ses, er Skriftstederne i Fortalen oversat efter en Vulgatatext, mens Bibeltexten som Enegrundlag har

Luthers højtylske Oversættelse. Hvorledes dette er gaaet til, om den af Kommissionen indkøbte Luther-Bibel har beroet hos et andet af Kommissionens Medlemmer, da Palladius skrev Fortalen, og Korrekturarkene til Biblen ikke har været i hans Eje, saaledes at han hverken har haft nogen tysk eller dansk Luther-Bibel ved Haanden, eller om han trods al Lutheranisme har følt det som det eneste naturlige at oversætte Bibelstederne efter en — mere eller mindre revideret — Vulgatatext, derom kan man kun gisne. Dog hvad enten ydre Tilfældigheder eller Traditionens Magt har været bestemmende, saa er den Kendsgerning, at Bibelcitatene i Fortalen ikke stemmer med de tilsvarende Steder i Biblens Text, og at dette skyldes at Fortale og Text har haft forskelligt Grundlag, et karakteristisk Vidnesbyrd om, i hvor ringe Grad Kravet om Ensartethed endnu dengang gjorde sig gældende.¹

¹ Naar man betænker, med hvilken Troskab det kongelige Bud om at følge Luthers Bibel Ord for Ord adlædes, saa at endog Trykfejl, der var indkommet i den reviderede Bibel 1545, samvittighedsfuldt overførtes i den danske Bibel 1550 i Stedet for den rette Læsemaade, som maa have staaet i Chr. Pedersens Første-Oversættelse, saa bliver der unægtelig noget besynderligt i, at Bibelcitatene i selve Fortalen ikke tager mindste Hensyn til Luthers Oversættelse, men som Engrundlag benytter den forkætrede Vulgatatext. At hverken Grundtext eller Luther-Oversættelse er taget til Hjælp ses f. Ex. af den fejle Gengivelse af lat. *parvulis* (i ovennævnte Citat) ved „de unge“. En Jævnførelse med Grundtextens *parvulis* vilde have vist, at *parvulis* her ikke har Betydningen „de unge“, men „de uforstandige“, som det ogsaa rettelig er oversat af Luther (*die Einfeltigen*). Om Palladius har brugt en ren Vulgatatext eller en Erasmustext kan være ret vanskeligt at afgøre; dog synes det første sandsynligst. Man jævnføre f. Ex. Citatet fra 2. Tim. 3. 16, Fortalen S. 58, L. 30, med Stedet i den ureviderede Vulgata og i Erasmus' Udgave:

<i>Fortalen</i>	<i>Vulgata</i>	<i>Erasmus</i>
til at lære/ at for- mane/ at straffe/	ad docendum/ ad arguen- dum/ ad corripiendum	ad doctrinam/ ad redargu- tionem/ ad correctionem

Med Erasmus stemmer Luthers Oversættelse: *zur lære/ zur straffe/ zur besserung*, og med Luthers atter den danske Bibeltexts: *til Lærdom/ til straff/ til forbedring*. Naar Palladius i Rom. 15. 4 (Fortalen S. 58, L. 27) har: *der er screffuit*, saa er Grundlaget for dette vel ogsaa snarere

Gives Bibelstederne i ganske forskellig Form i Fortalen og Texten, kan man ikke vente, at Ensartetheden i Sprogform er gennemført. I Luc. 16. 29 har Fortalen saaledes *høre sig dem* (nf. S. 58, L. 1), Texten *Lad dem høre dem*, i Gal. 1. 9 *bliffue sig forbandet* (nf. S. 58, L. 4), Texten *Hand vere forbandet*, i 1. Joh. 2. 8 har Fortalen (nf. S. 58, L. 10) *det sande Liuss skinner* med den yngre Verbalform, Texten derimod den ældre Form: *det sande Liuss skin* o. s. fr.¹ Saa-danne sproglige Uoverensstemmelser, sete i Forbindelse med Fortalens og Bibeltextens forskellige Grundlag, tyder jo paa, at Palladius har overladt en væsentlig Del af det egentlige Revisionsarbejde til andre af Kommissionens Medlemmer. Naar Chr. Bruun af Størrelsen af de Summer, der udbetaltes til Kommissionen, slutter, at Palladius ved Revisionen har været Hovedmanden „ikke blot som den Ledende, men ogsaa som den Arbejdende“ (Aarsberetninger II, 327), er dette derfor næppe holdbart. At Sjællands Biskop blev lønnet højere for sin Medvirken end en Kannik eller en Sognepræst eller en ung Professor, vilde ske til enhver Tid, men at det ikke desto mindre kunde tilfalde disse sidste at gøre Hoveddelen af Arbejdet, er ikke dermed bevist. Ligesaa usandsynligt det er, at Palladius skulde overlade andre at skrive Biblens Fortale, ligesaa rimeligt er det, at han har ladet Kommissionens sprogkyndige yngre Medlemmer Niels Hemmingsen og Peder Tidemand besørge Hovedparten af Revisionen.

IV.

Medens Fortalens Gengivelse af Bibelstederne holder sig tæt til den latinske Text, er Oversættelserne af Kirkefædrene noget mere omskrivende. Et Par Exempler herpaa skal anføres:

Vulgata's *scripta sunt* end Erasmus' *prascripta sunt*, der af Luther noget misvisende gengives: *was vorhin geschrieben ist* og troligt følges i den danske Bibeltext: *huad som er tilforn screffuit*.

¹ Den ældre korte Form *læss* findes i Fortalen nf. S. 60, L. 28.